

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การสำรวจการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและศึกษาการดำเนินมาตรการเขตโซนนิ่งการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในประเทศไทย” เป็นงานวิจัยแบบภาคตัดขวางที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย และ (3) กระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคม ในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย (1) นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 77 จังหวัดในประเทศไทย จำนวน 7,547 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2563 (2) เจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคมที่รับผิดชอบเรื่องการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ จำนวน 37 คน ได้จากการคัดเลือกตามคุณสมบัติ เก็บข้อมูลเดือนมกราคม – กรกฎาคม 2563 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์การถดถอยพหุโลจิสติกส์ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ในบทนี้สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

1.สรุปผลการศึกษา

1.1 การศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเทศไทย พบว่า

- นักเรียนเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียง/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ในรอบ 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 22.9 ซึ่งเป็นการซื้อแบบนานๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง/ปี) ร้อยละ 12.1
- แหล่งเคยซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่บ่อยสุด คือร้านขายของชำ ร้านโชห่วย ร้านค้าในหมู่บ้าน ร้านค้าทั่วไป ร้อยละ 44.1 รองลงมาคือ มินิมาร์ท/ร้านสะดวกซื้อ ร้อยละ 36.5
- เหตุผลการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในแหล่งหรือร้านที่ไปซื้อเป็นประจำเนื่องจากเดินทางสะดวกและใกล้ที่พัก ร้อยละ 57.1 และร้อยละ 49.4 ตามลำดับ

- วัตถุประสงค์ของการซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา/ใกล้สถานศึกษา ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา เพื่อตีมกับเพื่อน และเพื่อซื้อให้ผู้ปกครอง ร้อยละ 52.8 และ 37.7 ตามลำดับ
- นักเรียนเคยไปซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์บริเวณรอบ/ใกล้สถานศึกษา/เขตโซนนิ่งแล้ว ถูกปฏิเสธการจำหน่าย ร้อยละ 42.5 ส่วนใหญ่ถูกปฏิเสธเพราะเพราะอายุไม่ถึง/ยังเป็นเยาวชน/เด็ก/ใส่ชุดนักเรียนเข้าไปซื้อ/เห็นเป็นนักเรียน ร้อยละ 89.6 วิธีที่ผู้ชายพูดปฏิเสธโดยให้เหตุผลเรื่องอายุ ถ้ามอายุ/ขอดูบัตรประชาชน (เป็นเด็ก/นักเรียน/อายุไม่ถึง) ร้อยละ 84.1
- นักเรียนที่เคยไปซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ไม่ถูกสอบถามอายุก่อนจำหน่าย เครื่องตีมแอลกอฮอล์ จากผู้จำหน่าย ร้อยละ 60.3 ไม่เคยถูกขอดูบัตรประชาชนก่อนจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ จากผู้จำหน่าย ร้อยละ 83.7
- นักเรียนซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์บ่อยสุดคือช่วงเวลา 17.01 – 21.00 น. ร้อยละ 61.6 ซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์ช่วงเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนดบ่อยสุดคือช่วงเวลา 14.01 – 17.00 น. ร้อยละ 21.6
- ซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์ประเภทเบียร์สูงที่สุด คือร้อยละ 61.9
- นักเรียนใช้จักรยานยนต์ในการไปซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์บ่อยที่สุด ร้อยละ 67.4 รองลงมาคือใช้การเดิน ร้อยละ 17.1
- นักเรียนใช้ระยะเวลาสั้นที่สุดในการเดินทางจากที่พักไปแหล่งขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ คือ 1 นาที โดยเฉลี่ย 9.07 (SD=15.54) นาที
- นักเรียนเคยตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 49.3 ซึ่งเป็นผู้ที่ตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 63.3 จากผู้ที่เคยตีมทั้งหมด
- อายุเฉลี่ยที่เริ่มตีมครั้งแรก คืออายุ 14.5 ปี (SD=2.10) เคยตีมครั้งแรกตอนอายุต่ำสุดที่ คือ 5 ขวบ
- งานเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ เป็นสาเหตุให้มีการตีมครั้งแรกมากที่สุด ร้อยละ 39.0 รองลงมาคือ การอยากลอง/อยากตีมเอง/อยากรู้/เครียด/เห็นผู้ใหญ่ตีมเลยอยากลอง ร้อยละ 23.4
- นักเรียนมีการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา (1-3 วัน/ปี) ร้อยละ 41.5
- นักเรียนมีการตีมเครื่องตีมแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา/ใกล้สถานศึกษา/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา เป็นแบบนานๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง/ปี) ร้อยละ 42.0

- สถานที่ที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บ่อยที่สุด บ้านตนเอง/หอพักตัวเอง ร้อยละ 46.2
- ประเภทของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดื่มบ่อยที่สุดคือเบียร์ สเปย์ไวน์และเหล้า ตามลำดับ
- มีเพื่อนในห้องเรียนดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เฉลี่ย 9.41 คน (SD=10.88)
- นักเรียนมีพฤติกรรมเคยสูบบุหรี่และเคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้ว ร้อยละ 1.6 และ 6.7

ตามลำดับ

- สูบเฉลี่ยต่อวัน 2.49 มวน (SD=3.32) เคยสูบบมากที่สุด 60 มวนต่อวัน
- เคยใช้สารเสพติดอื่น ร้อยละ 1.9
- คิดว่าตนเองเป็นคนอารมณ์ปกติ ร้อยละ 67.3 และมีค่าเฉลี่ยความเครียดเท่ากับ 4.79 (SD=2.12)
- นักเรียนไม่เคยควบคุมน้ำหนัก ร้อยละ 45.4 และมีการทานอาหารเมื่ออยู่สถานศึกษาเฉลี่ยต่อวันเท่ากับ 3.43 มื้อ (SD=2.78)
 - นักเรียนมีการรับประทานนมและผลิตภัณฑ์จากนม และอาหารที่มีใยอาหารจากผักและผลไม้ ในระดับสูง) ตามลำดับ รับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตก ระดับต่ำ ส่วนอาหารประเภทอื่นมีการรับประทานอยู่ในระดับปานกลาง
 - นักเรียนมีการใช้แรงเคลื่อนไหวร่างกายระดับสูง เช่น ยกหรือแบกของหนักๆ ออกกำลังกายด้วยการวิ่ง/เต้นแอโรบิก นานกว่า 20 นาทีขึ้นไป น้อยกว่า 7 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 81.4
 - นักเรียนมีการใช้แรงเคลื่อนไหว ระดับปานกลาง เช่น การก้าวเดินเร็ว ถีบจักรยาน การยกถือของเบาๆ นานกว่า 20 นาทีขึ้นไป น้อยกว่า 7 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 75.8
 - นักเรียนมีการใช้แรงเคลื่อนไหวระดับต่ำ เช่น การเดินอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อย 10 นาที น้อยกว่า 7 ครั้งต่อสัปดาห์ ร้อยละ 61.4
 - นักเรียนมีการนอนเฉลี่ย 7.40 ชั่วโมงต่อวัน (SD=2.26) นอนน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 52.9
 - นักเรียนมีการทำการบ้านเฉลี่ย 2.74 ชั่วโมงต่อวัน (SD=2.09) ใช้เวลาทำการบ้าน 2-3 ชั่วโมง ร้อยละ 58.4
 - นักเรียนมีการยื่นทุกกรณี เช่น ยื่นทำงาน ยื่นคุย ฯลฯ เฉลี่ย 2.60 ชั่วโมงต่อวัน (SD=2.48) ยื่นน้อยกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 95.4

- นักเรียนมีการนั่งทุกกรณี เช่น นั่งอ่านหนังสือ นั่งพักผ่อน นั่งทำงาน นั่งดูโทรทัศน์ นั่งหน้าคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เฉลี่ย 5.56 ชั่วโมงต่อวัน (SD=3.76) นั่ง 2-3 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 26.4
- นักเรียนมีการนั่งอยู่กับหน้าจอ (screen-time) เช่น การนั่งดูหน้าจอโทรทัศน์/นั่งหน้าจอโทรศัพท์/นั่งเล่นเกม/เล่นมือถือ/ใช้งานคอมพิวเตอร์ เช่น นั่งอ่านหนังสือ นั่งพักผ่อน นั่งทำงาน นั่งดูโทรทัศน์ นั่งหน้าคอมพิวเตอร์ ฯลฯ เฉลี่ย 4.67 ชั่วโมงต่อวัน (SD=3.52) นั่งอยู่กับหน้าจอ 4-5 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 30.2
- นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ในระดับปานกลาง ร้อยละ 45.0
- ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าใจผิดมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การไม่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในหอพักนักศึกษา ร้อยละ 53.1 ร้านค้าไม่สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ให้กับผู้มีอาการมึนเมา ครองสติไม่ได้ ร้อยละ 51.8 และการไม่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในเวลา 06.01 – 11.00 น. ร้อยละ 33.2
- ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่นักเรียนไม่ทราบ มากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การไม่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในเวลา 06.01 – 11.00 น. ร้อยละ 45.3 การไม่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ในเวลา 14.00 - 17.00 น. ร้อยละ 43.4 และการไม่ให้แสดงภาพสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณร้านค้า ร้อยละ 38.2
- นักเรียนมีความรู้ด้านมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา ในระดับต่ำ ร้อยละ 67.1
- ความรู้ด้านมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา ที่นักเรียนเข้าใจผิดมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ นักเรียนเข้าใจผิดว่า เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ไม่ได้ห้ามเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปีซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 33.7 มาตรการโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ทำเฉพาะสถานศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยเท่านั้น ร้อยละ 32.2 และมาตรการโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา ควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เฉพาะร้านมินิมาร์ทเท่านั้น ร้อยละ 22.7
- ความรู้ด้านมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา ที่นักเรียนไม่ทราบ มากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วง 14.00-17.00 น. ร้อยละ 53.3 เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ช่วงหลังเที่ยงคืน

ถึงสิบโมงเช้า ร้อยละ 53.3 และมาตรการโชนนึ่งการขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา เป็นกฎหมายควบคุมการขายเครื่องแอลกอฮอล์ในทุกประเภทของร้านค้า/จุดจำหน่ายเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ไม่เฉพาะแต่ร้านมินิมาร์ทเท่านั้น ร้อยละ 43.5

- นักเรียนมีการรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ “มีการกำหนดให้มีเขตโชนนึ่งซื้อขายเครื่องตีมแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา” พบว่าโดยส่วนมาก นักเรียนมีการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำร้อยละ 56.2

- นักเรียนมีการรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ “พื้นที่เขตโชนนึ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง” พบว่าโดยส่วนมาก นักเรียนมีการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำร้อยละ 56.5

- นักเรียนมีทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในระดับปานกลาง คือร้อยละ 45.7

- ทัศนคติต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ของนักเรียน ที่อยู่ในระดับปานกลางและควรต้องพัฒนา ได้แก่ เรื่องที่นักเรียนมีทัศนคติว่า 1.พรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 สามารถช่วยป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าถึงเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย 2.มาตรการโชนนึ่งรอบสถานศึกษา ช่วยป้องกันเยาวชนไม่ให้เข้าถึงเครื่องตีมแอลกอฮอล์ได้โดยง่าย และ 3.พรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 และมาตรการโชนนึ่งรอบสถานศึกษา จะช่วยให้นักเรียนนักศึกษาไม่เกิดพฤติกรรมไม่เกร

- นักเรียนมีความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โชนนึ่งรอบสถานศึกษา ในระดับปานกลาง ร้อยละ 49.0

- ความเชื่อมั่นของนักเรียนต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โชนนึ่งรอบสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ที่จะไม่เป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเสียเอง

- นักเรียนมีการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโชนนึ่งรอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในระดับดี ร้อยละ 68.2

- การยอมรับของนักเรียนต่อมาตรการกำหนดเขตโชนนึ่งรอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องตีมแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การยอมรับที่จะไม่ซื้อเครื่องตีมแอลกอฮอล์ ในเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนด

- นักเรียนเคยเห็นการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 8.5
- นักเรียนเคยเห็นการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นงานเทศกาล งานบุญประเพณี งานเลี้ยงทั่วไป ร้อยละ 39.5 รองลงมาเป็นงานแต่งงาน ร้อยละ 35.2 ตามลำดับ
- นักเรียนเคยได้ยินเรื่องมาตรการจัดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาหรือมาตรการควบคุมการเข้าถึงเครื่องต้มแอลกอฮอล์ตามประกาศหรือการประชาสัมพันธ์จากผู้บริหารสถานศึกษาหรืออาจารย์ ร้อยละ 44.5

1.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องต้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเทศไทย

ความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับการซื้อเครื่องต้มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) โดยวิเคราะห์แบบ Bivariate ด้วยสถิติ Logistic Regression พบว่าปัจจัยด้านภูมิลำเนา (ภูมิภาค) เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ระดับการศึกษา สาขา/แผนการศึกษาหลักที่เรียน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา สถานบริการที่เข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา จำนวนเพื่อนในห้องต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวันมากที่สุด การเคยใช้สารเสพติดอื่น บุคลิกภาพทางอารมณ์ ระดับความเครียด การควบคุมอาหาร ในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา การรับประทานอาหารที่มีใยอาหารจากผักและผลไม้ การรับประทานขนมขบเคี้ยว การรับประทานน้ำอัดลม(สูตรปกติมีน้ำตาล) การรับประทานเครื่องดื่มผสมน้ำตาล การรับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตก การใช้แรงเคลื่อนไหวระดับปานกลางและระดับสูง จำนวนชั่วโมงการทำงานบ้านต่อวัน จำนวนชั่วโมงการนั่งต่อวัน ความรู้ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องต้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษา ในประเด็นที่รับรู้ไว้ว่า “มีการกำหนดให้มีเขตโซนนิ่งซื้อขายเครื่องต้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา” และ “พื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง” การยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและพบ.ควบคุมเครื่องต้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 การเคยเห็นการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ในงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ประเภทงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาที่พบเห็นการต้มเครื่องต้มแอลกอฮอล์ และการเคยได้ยินเรื่องมาตรการจัดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาหรือมาตรการควบคุม

การเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ตามประกาศหรือการประชาสัมพันธ์จากผู้บริหารสถานศึกษาหรืออาจารย์ มีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อควบคุมปัจจัยที่มีอิทธิพลร่วม พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน การเคยใช้สารเสพติดอื่น การรับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตก การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่าเป็น “มีการกำหนดให้มีเขตโซนนิ่งซื้อขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา” การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่าเป็น “พื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง” และการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีผลต่อการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยปัจจัยต่างๆ สามารถร่วมกันอธิบายโอกาสเกิดพฤติกรรมการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ได้ร้อยละ 58.1

1.3 การศึกษากระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคม ในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่ง

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการทำงานของภาครัฐต่อการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาระดับจังหวัดมีลักษณะการทำงานเป็นทีมบูรณาการ รับคำสั่งมาจากส่วนกลางและส่งต่อไปกับจังหวัดและท้องถิ่น กระบวนการระดับจังหวัดจึงมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางของการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาเนื่องจากกฎหมายที่ออกบังคับใช้มีหลายฉบับซึ่งบังคับใช้ในเวลาไล่เลี่ยกัน การตีความของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละจังหวัดจึงส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันของระยะห่างจากสถานศึกษา นอกจากนี้ลักษณะชุมชนและความร่วมมือของชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการกำหนดเขตโซนนิ่งหรือขอบเขตระยะห่างจากสถานศึกษา หากการขีดเส้นแบ่งเขตโซนนิ่งจะส่งผลให้ชุมชนเสียรายได้ การขีดเส้นแบ่งพื้นที่ให้ได้ระยะห่างจากสถานศึกษาที่เพียงพอจะเป็นไปได้ยากและอาจต้องหาวิธีอื่นทดแทน เช่น การเจรจาต่อรองขอความร่วมมือไม่ให้มีการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์กับเด็กและเยาวชน

บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตรวจตราและควบคุมจุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในพื้นที่รอบสถานศึกษาจะมีความถี่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่ชุมชน การนัดหมายของหน่วยงานงบประมาณ และเทศกาล โดยทีมบูรณาการระดับท้องถิ่นจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดูแลพื้นที่ให้

เป็นไปตามกฎหมาย มีหน่วยงานหลัก คือ ตำรวจ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น สาธารณสุขท้องถิ่น และสรรพสามิต พื้นที่เป็นหลัก เพื่อความคล่องตัวในการทำงาน ทำให้ดำเนินการได้รวดเร็ว สามารถบังคับใช้กฎหมายได้ ครอบคลุมทุกกรณีความผิด และเพื่อความปลอดภัยในการทำงาน แม้ผู้ดูแลหลักเกี่ยวกับใบอนุญาต จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะเป็นหน้าที่ของสรรพสามิตพื้นที่ แต่สำหรับมาตรการเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษา เจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีบทบาทมากกว่าภาคส่วนอื่นในเรื่องของบทบาทการเก็บหลักฐานการกระทำความผิดกฎหมายของร้านค้ารวมทั้งมีกฎหมายที่มีบทลงโทษรุนแรงกว่า

ภายหลังการบังคับใช้มาตรการเขตโซนนิ่งพบว่า จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งมีจำนวนลดลงและผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการตรวจตราไม่ให้เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี เข้าใช้บริการในสถานบริการของตนเองมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากบทลงโทษรุนแรงที่สามารถส่งผลให้ผู้ประกอบการโดนถอนใบอนุญาตประกอบกิจการในเขตโซนนิ่งได้ ความผิดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ที่เจ้าหน้าที่พบจึงเป็นลักษณะของการโดนจับปรับจากการขายสุราโดยไม่มีใบอนุญาต การโฆษณา และการจัดโปรโมชั่น ลดแลกแจกแถม

แม้จะมีมาตรการโซนนิ่งเพื่อป้องกันเด็กและเยาวชนในการเข้าถึงจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผู้ประกอบการให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการตรวจตราเด็กไม่ให้เข้ารับบริการ แต่กลับพบว่าเด็กและเยาวชนยังสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้และมีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนสถานที่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การซื้อจากร้านค้าเร่ตามที่สาธารณะ การซื้อเครื่องดื่มกาแฟหรือนมผสมเหล้า การเลือกร้านที่ไกลจากเขตโซนนิ่ง รวมไปถึงแสวงหาวิธีการบริโภครูปแบบอื่นที่ทำให้เมาได้ เช่น การกินน้ำกระท่อมผสมยาแก้ไอ และการกินโปร เพราะราคาถูกและหาซื้อได้ง่าย ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายควบคุม ไม่มีแนวทางการตรวจวัดที่เป็นมาตรฐาน และเป็นวิธีที่ส่งผลเสียต่อร่างกายซึ่งอาจถึงแก่ชีวิตของเด็กและเยาวชนได้

ความสำเร็จของมาตรการเขตโซนนิ่งจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับหลายภาคส่วน เช่น ความร่วมมือของสถานศึกษาต่อการเป็นสถานที่ปลอดจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือการแสวงหาผลประโยชน์ต่างๆ จากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความร่วมมือของภาคประชาชนไม่ว่าจะเป็นระดับบุคคลหรือชุมชนโดยการเป็นหูเป็นตาให้หน่วยงานรัฐและร่วมประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายต่างๆ ที่จะเป็นตัวเสริมให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญต่อการป้องกันและตระหนักถึงปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม มาตรการเขตโซนนิ่งยังมีอีกหลายประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานที่ควรได้รับการแก้ไข ข้อมูลสิ่งเสพติดในสถานศึกษาที่มีอยู่หลายระบบแต่ขาดการเชื่อมต่อจึงทำให้นำข้อมูลไปใช้เพื่อป้องกันความเสี่ยงในเด็กและเยาวชนทำได้ยาก เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีความหวาดกลัว

การข่มขู่จากผู้มีอำนาจหรือผู้มีผลประโยชน์และส่งผลให้การจับปรับผู้กระทำความผิดขาดความมีประสิทธิภาพในบางพื้นที่ การแอบขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของสถานที่ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขาย ขาดระบบฐานข้อมูลเขตโซนนิ่งที่สืบค้นได้ง่าย การขาดงบประมาณดูแล รวมไปถึงการดูแลเด็กนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มใหญ่ที่ยากต่อการดูแลเนื่องจากไม่ได้อยู่ในการดูแลของสถานศึกษา ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีครูที่ปรึกษา ถือเป็นประเด็นท้าทายที่หน่วยงานต่างๆควรร่วมกันคิดมาตรการดูแล ป้องกัน และส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง

การป้องกันเด็กและเยาวชนจากการเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์อย่างยั่งยืนจะเป็นไปได้ด้วยการปลูกจิตสำนึกกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ตระหนักถึงผลกระทบของปัญหาและผลดีจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ผ่านกิจกรรมและการสื่อสารรูปแบบต่างๆ รวมไปถึงการให้ความสำคัญกับตัวอย่างที่ดีและยกย่องผู้ที่กลับตัวกลับใจเป็นคนดี การสร้างรากฐานที่สำคัญซึ่งต้องเริ่มจากครอบครัวและชุมชนซึ่งเด็กมีความผูกพันและสามารถยึดถือเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตได้ นอกจากนี้การให้อำนาจสถานศึกษาในการจัดการปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษาและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ก็จะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการป้องกันเด็กและเยาวชนจากเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รวมไปถึงสิ่งเสพติด และพฤติกรรมเสี่ยงอื่นๆ อีกด้วย

2. อภิปรายผล

2.1 การศึกษาพฤติกรรมการซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเทศไทย

ผลการสำรวจครั้งนี้พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทยเคยซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของนักเรียนบริเวณใกล้เคียง/เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาในช่วง 12 เดือน ร้อยละ 22.9 นักเรียนที่เคยไปซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ไม่ถูกสอบถามอายุก่อนจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์จากผู้จำหน่าย ร้อยละ 60.3 นักเรียนไม่เคยถูกขอตัวบัตรประชาชนจากผู้จำหน่ายก่อนจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้ ร้อยละ 83.7 ในขณะที่การศึกษาที่ผ่านมาของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2561) และ (2563) พบว่านักเรียนนักศึกษาที่มีการซื้อเครื่องตี้มเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่งตามในอัตราที่สูงกว่า และการศึกษาของ Puangsuwan et al. (2012) ก่อนที่จะมีมาตรการโซนนิ่งรอบสถานศึกษานั้นพบว่าผู้จำหน่ายไม่มีการถามอายุสูงถึงร้อยละ 98.7 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าภายหลังการมีมาตรการเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาจากผลการสำรวจในครั้งนี้ถึงร้อยละ 38.4 จึงอาจสะท้อนให้เห็นว่าหลังมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาในการจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ทำให้ร้านจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาได้เพิ่มความเข้มงวดและมีการสอบถามอายุนักเรียนนักศึกษาเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามผลสำรวจพบว่ามีความสอดคล้องกับการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561, 2563) ในหลายประเด็น อาทิ เรื่องความถี่ของการซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา/เขตโซนนิ่งของนักเรียนส่วนใหญ่จะซื้อเพียง 1-2 ครั้ง/ปี วัตถุประสงค์การซื้อฯ เพื่อตี๋มกับเพื่อน นักเรียน การเลือกซื้อฯ จากร้านค้าเดินทางสะดวก/อยู่ใกล้ที่พัก และส่วนใหญ่ซื้อฯ ช่วงเวลา 17.01 น. – 21.00 น.

ในด้านสถานที่ที่นักเรียนเคยไปซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์เป็นประจำนั้นจากผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันว่าแหล่งเคยซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ที่บ่อยสุด คือ ร้านขายของชำ ร้านโชห่วย ร้านค้าในหมู่บ้าน ร้านค้าทั่วไป รองลงมา คือ มินิมาร์ท/ร้านสะดวกซื้อ ซึ่งสนับสนุนกับการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ทิพย์รัตน์ ธรรมกุล และคณะ (2557) และศุภณีย์วิจิตรปัญหามาศ (2556) ที่พบว่าสถานที่เยาวชนซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์บ่อยที่สุดใน 3 อันดับแรกได้แก่ ร้านจำหน่ายของชำ รองลงมา คือ ร้านสะดวกซื้อ และร้านอาหาร รวมถึงการศึกษาเมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้วตั้งแต่เริ่มประกาศใช้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของวิระชัย รุ่งรอยศรี (2553) ที่พบว่า ร้านค้าในชุมชนจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ให้เด็ก โดยร้านค้ามากกว่าครึ่งได้จำหน่ายให้คนที่รู้จักกัน และร้านค้าไม่จำกัดอายุในการจำหน่าย ดังนั้นการกำหนดให้เจ้าพนักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายตามมาตรา 32 การส่งเสริมการจำหน่าย ตามมาตรา 30 การห้ามร้านค้าจำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ในวัน เวลาที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตามมาตรา 28 และ/หรือมาตราอื่นๆ ตาม พรบ.ควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ที่มีการปรับปรุงเพิ่มเติม (สำนักคณะกรรมการการควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์, 2558) จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้หลายภาคส่วนได้ร่วมผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านอัตราการเคยตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ในการสำรวจครั้งนี้พบว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมของประเทศไทยเคยตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ อยู่ร้อยละ 49.3 ซึ่งเป็นอัตราที่พบต่ำกว่าการศึกษาก่อนหน้านี้ของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2561, 2563) ที่สำรวจทั้งนักเรียนและนักศึกษาในสถาบันอาชีวศึกษาและมหาวิทยาลัยและพบอัตราการเคยตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 71.7 ในเขตเมือง และร้อยละ 72.7 ในเขตชานเมืองและชนบท และผลการศึกษาของ Chaiyasong et al. (2013) ที่พบนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยเคยตี๋มฯ อยู่ร้อยละ 74.9 แต่เนื่องจากการสำรวจต่างๆ มีความแตกต่างกันด้านอายุและคุณลักษณะทางประชากรจึงบ่งบอกได้เพียงว่าเมื่อสำรวจในกลุ่มอายุที่ลดลงหรือขอบเขตด้านประชากรที่แคบลงจะพบความชุกของผู้ที่ตี๋มแอลกอฮอล์ลดลงตามไปด้วย

จากการที่พบว่าอายุต่ำสุดที่นักเรียนเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกคืออายุ 5 ขวบนั้นใกล้เคียงกับผลการศึกษาที่ผ่านมาของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2561, 2563) ที่พบอายุต่ำสุดที่เคยดื่มคือ 6 ขวบทั้งสองการศึกษาที่ใช้วิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถามลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการที่เด็กมีโอกาสดื่มฯ ตอนอายุน้อยๆ นั้นเกือบร้อยละ 50.0 เกิดจากการอยากลอง/อยากดื่มเอง/อยากรู้/เครียด/เห็นผู้ใหญ่ดื่มเลยอยากลอง รวมทั้งครอบครัวหรือญาติให้ลองดื่ม และร้อยละ 39.0 เกิดจากสาเหตุที่มีงานเทศกาลต่างๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ ที่เป็นโอกาสในการได้ให้นักเรียนมีประสบการณ์การดื่มครั้งแรก ทั้งนี้อาจเกิดจากความไม่ตระหนักของครอบครัวถึงผลกระทบที่เด็กได้สัมผัสและรู้จักเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตั้งแต่เยาว์วัยซึ่งทำให้เด็กมีโอกาสจะมีดื่มแอลกอฮอล์และใช้สารเสพติดอื่นๆ มากขึ้นในอนาคต ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กันตามทฤษฎีประตูสู่ยาเสพติด (Gateway Drug Theory) (Quenqua., 2017)

จากผลการศึกษาพบว่ามึนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณใกล้เคียง/เขตโซนนิ่ง/รอบสถานศึกษาในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา สูงถึงร้อยละ 63.3 ของกลุ่มตัวอย่างที่เคยดื่มแอลกอฮอล์ทั้งหมด และพบว่าเป็นการดื่มแบบนานๆ ครั้ง (1-2 ครั้ง/ปี) รอบเขตสถานศึกษา ร้อยละ 41.5 ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เคยดื่มเกินกว่าครึ่งหนึ่งได้มีการดื่มรอบเขตสถานศึกษา อย่างไรก็ตามในเขตรอบสถานศึกษาที่นักเรียนเคยซื้อนั้นอาจไม่ได้อยู่ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาตามที่สถานศึกษาแต่ละแห่งได้ขีดเส้นไว้ เนื่องจากการตอบคำถามของนักเรียนอยู่ภายใต้การรับรู้ว่ามีข้อกำหนดให้มีเขตโซนนิ่งซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา” ในระดับต่ำถึงร้อยละ 56.2 และรับรู้ว่ามีพื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านไต่บ้าง” ในระดับต่ำถึงร้อยละ 56.5

สำหรับปัจจัยภายในตัวบุคคล ผลการศึกษานี้พบว่า ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ทักษะคิดต่อมาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในระดับปานกลาง และการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ในระดับดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาของของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2561) และธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2563) ที่ศึกษาในทั้งกลุ่มนักเรียนและนักศึกษา อย่างไรก็ตามการสำรวจนี้หากพิจารณาด้านความรู้เกี่ยวกับมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา นักเรียนมีความรู้ในระดับต่ำ สูงถึงร้อยละ 67.1 จึงเป็นไปได้ว่านักเรียนในโรงเรียนจะมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้ต่ำกว่านักศึกษาที่อยู่ในมหาวิทยาลัยและสถาบันอาชีวศึกษา การเพิ่มเติมความรู้ให้นักเรียนในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากขึ้น

โดยความรู้เกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ประเด็นเกี่ยวกับพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ที่นักเรียนตอบไม่ถูกหรือเข้าใจผิดมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ การไม่อนุญาตให้ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้ในหอพักนักศึกษา การไม่สามารถจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่มีอาการเมินเมา ครองสติไม่ได้ และการไม่อนุญาตให้ขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ได้ในเวลา 06.01 – 11.00 น. และความรู้ที่นักเรียนไม่ทราบ ลำดับแรกๆ คือ เรื่องเวลาห้ามจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ และการไม่ให้แสดงภาพสินค้าหรือบรรจุภัณฑ์ของเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ บริเวณร้านค้า ส่วนประเด็นความรู้ด้านมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษาที่ตอบไม่ถูกหรือเข้าใจผิดมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ นักเรียนเข้าใจผิดว่า เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ไม่ได้ห้ามเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปีซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ มาตรการโซนนิ่งการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ทำเฉพาะสถานศึกษาประเภทมหาวิทยาลัยเท่านั้น และมาตรการโซนนิ่งการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา ควบคุมการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์เฉพาะร้านมินิมาร์ทเท่านั้น และประเด็นความรู้ที่นักเรียนไม่ทราบในลำดับแรกๆคือ เวลาในการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา และมาตรการโซนนิ่งการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รอบสถานศึกษา เป็นกฎหมายควบคุมการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในทุกประเภทของร้านค้า/จุดจำหน่ายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ ไม่เฉพาะแต่ร้านมินิมาร์ทเท่านั้น

ในด้านการรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่ามี “มีการกำหนดให้มีเขตโซนนิ่งซื้อขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา” พบว่าโดยส่วนมาก นักเรียนมีการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำร้อยละ 56.2 เช่นเดียวกับประเด็นที่รับรู้ว่ามี “พื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง” พบว่าโดยส่วนมาก นักเรียนมีการรับรู้ในเรื่องดังกล่าวในระดับต่ำร้อยละ 56.5 แต่อย่างไรก็ตามนักเรียนเคยได้ยินเรื่องมาตรการจัดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาหรือมาตรการควบคุมการเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ตามประกาศหรือการประชาสัมพันธ์จากผู้บริหารสถานศึกษาหรืออาจารย์ ร้อยละ 44.5 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2563) ที่พบเพียงร้อยละ 21.5 ในนักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบท และธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2564) ที่พบเพียงร้อยละ 22.7 ในนักเรียนนักศึกษาเขตชานเมืองและชนบท

นักเรียนมีความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย ที่จะไม่เป็นผู้กระทำผิดกฎหมายเสียเองเป็นเรื่องที่มีระดับความเชื่อมั่นต่ำสุด ส่วนประเด็นอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลางต่างจากการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุลและคณะ (2563) ในด้านความเชื่อมั่นต่อผู้บังคับใช้กฎหมายควบคุม

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่โซนนิ่งรอบสถานศึกษาของนักเรียนนักศึกษา ในภาพรวมพบว่าโดยส่วนมากมีความเชื่อมั่นในเรื่องดังกล่าวในระดับดี

จากการที่ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) มีค่าใกล้เคียงหรือมากกว่าค่าเฉลี่ย ในตัวแปรคุณลักษณะประชากรบางตัวแปร เช่น รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน จำนวนครั้งของการเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาล ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน ระดับการเคลื่อนไหวของการใช้แรง ระยะเวลาสั้นที่สุดในการเดินทางจากที่พักไปแหล่งขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำนวนครั้งที่เคยเห็นงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาแล้วมีการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษาในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก 1. ลักษณะของตัวแปรหรือข้อคำถามบางข้อผู้ตอบอาจใช้การคาดประมาณ หรือการคาดคะเนในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผลให้เกิด recall bias หรืออาจเกิดความคลาดเคลื่อนของการกรอกข้อมูลตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อ และ 2. เกิดจากความผันแปรในประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลที่สำรวจมาได้จึงมีความแตกต่างไปจากกลุ่มจริง สังเกตได้จากค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่ามัธยฐาน ค่าต่ำสุดและ ค่าสูงสุด (สุรศักดิ์ เสาแก้ว และณัฐพล สัมประสิทธิ์, 2557; ฉัตรศิริ ปิยะพิมลสิทธิ์, 2547; ภัทรธร บุญยะวาหะ, ณัฐรัฐชิชาปรัชญาล้ำเลิศ เบญจจิรา บุญเพชร และจุฑาภรณ์ สินสมบุรณ์ทอง, 2561) จึงเป็นสาเหตุทำให้ผลการศึกษาพบข้อมูลที่มีค่าต่ำเกินไปหรือสูงเกินไปจากข้อมูลส่วนใหญ่ ปลอมปนกันอยู่หรือเรียกว่าค่านอกเกณฑ์ (Outliers) (ภัทรธร บุญยะวาหะ และคณะ, 2561) และทำให้เกิดการกระจายตัวของข้อมูลที่ออกห่างจากค่าเฉลี่ยกลางของข้อมูลค่อนข้างมาก เกิดปัญหาค่า SD. สูงตามมา ดังนั้นการนำค่าเฉลี่ยในตัวแปรลักษณะดังกล่าวไปใช้ประโยชน์จึงต้องใช้ความระมัดระวัง และผู้วิจัยได้คำนึงถึงประเด็นดังกล่าวก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนอื่นๆ จากค่าที่ผิดปกติในบางตัวแปรแล้ว

2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในประเทศไทย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา เมื่อควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมในทางสถิติแล้ว พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา ปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวัน การเคยใช้สารเสพติด การรับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตก การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่ามีมาตรการกำหนดให้มีเขตพื้นที่ซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่ามีพื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง”

และการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาในเขตเมืองของอีระวูธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา/เขตโซนนิ่งของนักเรียนและนักศึกษาเมื่อวิเคราะห์โดยควบคุมตัวแปรที่มีอิทธิพลร่วมในทางสถิติแล้วคือ อายุ ทัศนคติ และการเคยได้ยินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มาก่อน ซึ่งความแตกต่างด้านประชากรกลุ่มอายุในการศึกษาทำให้ได้ผลการศึกษาแตกต่างกัน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือนของนักเรียนมัธยมศึกษา มีความสัมพันธ์ต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษา ซึ่งแตกต่างกับการศึกษาในกลุ่มประชากรที่เล็กกว่าของอีระวูธ ธรรมกุล และคณะ (2561) และอีระวูธ ธรรมกุล และคณะ (2563) ซึ่งพบว่ารายได้เฉลี่ย/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียนและนักศึกษาในจังหวัดใหญ่แห่งหนึ่ง รวมทั้งการศึกษาของรัตติยา บัวสอน และเชษฐ รัชดาพรธนาธิกุล (2555) ที่พบว่ารายได้ต่อเดือนของนักศึกษาเขตกรุงเทพมหานครไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในทางสถิติ อย่างไรก็ตามผลการศึกษาอาจจะสอดคล้องกับการศึกษาในต่างประเทศที่พบว่าเศรษฐกิจและค่าใช้จ่ายแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กัน โดยผู้ที่ขาดความมั่นคงทางอาหารมักจะใช้จ่ายเงินมากขึ้นกับบุหรี แอลกอฮอล์ และอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ (Bjerregaard et al., 2021)

นอกจากนี้พบว่า การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมาของนักเรียนมัธยมศึกษา มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งผลการสำรวจของศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2563) ที่พบว่าประชาชนอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปที่ดื่มแอลกอฮอล์ส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการสอบถามเกี่ยวกับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และปัญหาจากการดื่มโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา โดยให้เหตุผลว่าไม่ได้มีปัญหาจากการดื่ม ดังนั้นการที่ประชาชน โดยเฉพาะนักเรียนไม่ได้รับการสอบถามเรื่องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากการเข้ารับบริการสุขภาพนั้น ทำให้พวกเขาไม่ได้รับการเตือนหรือการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันหรือลด ละเลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงมีผลต่อพฤติกรรมการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามมา

จากการศึกษาพบว่าการรับประทานอาหารจานด่วนแบบตะวันตกมีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบสถานศึกษาของนักเรียน สอดคล้องกับหลักฐานทางวิชาการที่พบว่าผู้ที่ดื่ม

แอลกอฮอล์หนักมักคำนึงถึงคุณค่าทางโภชนาการของอาหารที่บริโภคน้อยกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมีหลายงานวิจัยได้ชี้ว่า ระดับของการดื่มแอลกอฮอล์ที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพของอาหารที่รับประทาน (Herbeth et al., 2012) และการได้รับสารอาหารหลักน้อยลงทั้งคาร์โบไฮเดรต โปรตีน และไขมัน (Liangpunsakul, 2010) ผู้ที่ดื่มแอลกอฮอล์หนักมีแนวโน้มการได้รับอาหารที่มีกากใยน้อย บริโภคผัก และผลไม้ น้อย (Ruidavets et al., 2004; Tjonneland et al., 1999; Valencia-Martin, et al., 2011) และผู้ที่ดื่มหนักมักดื่มมนน้อยกว่าผู้ไม่ดื่มแอลกอฮอล์ (Fawehinmi et al., 2012) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; 2563)

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการเคยใช้สารเสพติดและปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวันของนักเรียนมัธยมศึกษา มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั้นสอดคล้องกับตามทฤษฎีประตูสู่ยาเสพติด ซึ่งปัจจัยการใช้ยาเสพติด การสูบบุหรี่ และการดื่มสุรา มีความสัมพันธ์กันตามทฤษฎีประตูสู่ยาเสพติด (Gateway Drug Theory) (Quenqua, 2017) ซึ่งการศึกษาของภักควรินทร์ ภักศิริสมบุรณ และคณะ (2563) พบว่า การสูบบุหรี่กับการใช้สารเสพติดอื่นๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในหมู่เยาวชน เช่นเดียวกับการศึกษาในต่างประเทศ (Etich, et al., 2014; Kirby & Barry, 2012; Singh et al., 2003) ซึ่งพฤติกรรมการดื่มมีความสัมพันธ์กับการเข้าถึงแหล่งซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ชีวฮวย แซ่ลิ้ม และคณะ, 2560) และนักเรียนนักศึกษาที่ดื่มแอลกอฮอล์จะมีพฤติกรรมการไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ (ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561; ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2563)

สำหรับการรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่ามีกำหนดให้มีเขตโซนนิ่งซื้อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บริเวณรอบหรือใกล้สถานศึกษา การรับรู้มาตรการกำหนดเขตพื้นที่รอบสถานศึกษาของนักเรียน ในประเด็นที่รับรู้ว่ามีพื้นที่เขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาครอบคลุมร้านใดบ้าง มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ, 2561) ที่พบว่านักเรียนนักศึกษาที่เคยได้ยินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของสถานศึกษาจะมีโอกาสซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังไม่ได้มี

งานวิจัยที่ศึกษาให้เห็นถึงประเด็นการรับรู้ว่าร้านใดอยู่ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา จึงยังไม่มีข้อเปรียบเทียบในประเด็นดังกล่าว

รวมทั้งปัจจัยด้านการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งที่ผ่านมาการศึกษาของธีระวุฒ ธรรมกุล และคณะ, 2563) พบเพียงว่าผู้จำหน่ายที่มีการยอมรับระดับปานกลางจะมีโอกาสที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในช่วงวันสำคัญทางศาสนาตามกฎหมายกำหนดน้อยกว่าผู้จำหน่ายที่มีการยอมรับระดับที่ร้อยละ 91.0 สำหรับการในกลุ่มนักเรียนถือเป็นข้อค้นพบใหม่ที่มีความสอดคล้องกันกับกลุ่มผู้จำหน่าย

อย่างไรก็ตามรูปแบบการศึกษานี้เป็นแบบภาคตัดขวาง อาจจะยังไม่สามารถบอกได้ว่าปัจจัยใดเป็นเหตุเป็นผลที่แท้จริง หากต้องการข้อสรุปที่ชัดเจนขึ้นควรต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป รวมถึงตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่ผลการวิเคราะห์แบบ Bivariate ที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษา บริเวณรอบสถานศึกษา (ในรอบ 1 ปี) ซึ่งได้แก่ ด้านภูมิลาเนา (ภูมิภาค) เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง ระดับการศึกษา สาขา/แผนการศึกษาหลักที่เรียน ประเภทสถานบริการที่เข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาล/ห้องพยาบาลในรอบ 12 เดือนที่ผ่านมา จำนวนเพื่อนในห้องดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ บุคลิกภาพทางอารมณ์ ระดับความเครียด การควบคุมอาหาร การรับประทาน อาหารที่มีใยอาหารจากผักและผลไม้ การรับประทานขนมขบเคี้ยว การรับประทานน้ำอัดลม(สูตรปกติมีน้ำตาล) การรับประทานเครื่องดื่มผสมน้ำตาล การใช้แรงเคลื่อนไหว จำนวนชั่วโมงการทำงานบ้านต่อวัน จำนวนชั่วโมงการนั่งต่อวัน ความรู้ในพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การเคยพบเห็นการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในงานหรือกิจกรรมของสถานศึกษาในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา และการเคยได้ยินเรื่องมาตรการจัดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาหรือมาตรการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามประกาศหรือการประชาสัมพันธ์จากผู้บริหารสถานศึกษาหรืออาจารย์ แต่เมื่อควบคุมอิทธิพลด้วยวิธีการทางสถิติแล้ว กลับทำให้ไม่ได้ข้อสรุปว่าเป็นปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลหรือไม่ ซึ่งหลายตัวแปรดังกล่าวมีความน่าสนใจที่จะต้องนำมาพิจารณาในการจัดการแก้ไขปัญหาต่อไป จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อหาข้อสรุปในประเด็นดังกล่าวต่อไปเช่นกัน

2.3 การศึกษากระบวนการและผลลัพธ์ของเจ้าหน้าที่ของรัฐและภาคประชาสังคม ในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา

จากผลการศึกษา ทำให้ทราบว่ากระบวนการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาพื้นที่มีจุดเริ่มต้นการทำงานที่ระดับจังหวัดคล้ายกัน แต่การกำหนดองค์ประกอบในคณะทำงานและวิธีการทำงานแตกต่างกัน กรรมการในระดับจังหวัดมีความสำคัญในการกำหนดทิศทางของการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาเนื่องจากกฎหมายที่ออกบังคับใช้มีหลายฉบับซึ่งบังคับใช้ในเวลาไล่เลี่ยกัน การตีความของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละจังหวัดส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันของการกำหนดระยะห่างหรือขอบเขตระยะทางของโซนนิ่งรอบสถานศึกษา โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดโซนนิ่งร้านจำหน่าย/จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาในประเทศไทยมีเจตนารมณ์เพื่อการควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ใน “บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา” (คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 22/ 2558; คำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 46/2559) แต่คำว่า “บริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา” ตามกฎหมายของไทยที่สุดแล้วไม่ได้มีการกำหนดระยะห่างและวิธีการวัดระยะห่างไว้ให้ชัดเจน ซึ่งแตกต่างจากการดำเนินการในบางประเทศ ซึ่งกำหนดเงื่อนไขของพื้นที่ห้ามจำหน่ายรอบสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจนแต่อาจแตกต่างกันบ้างแล้วแต่บริบทของพื้นที่ เช่น รัฐโคโลราโด กำหนดให้ผู้เคยได้รับใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รายเดิมและผู้ได้รับอนุญาตรายใหม่ เมื่อย้ายสถานที่ที่จะไม่สามารถจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 500 ฟุต (152.4 เมตร) รอบโรงเรียนทั้งรัฐบาลและเอกชน รวมไปถึงมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับศาสนา (Department of Revenue, 2018) ในรัฐฟลอริดา กำหนดให้ที่ตั้งของร้านจำหน่ายแอลกอฮอล์ประเภทที่หนึ่งดื่มห้ามอยู่ในรัศมี 500 ฟุตจากสถานศึกษา (โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้งรูปแบบรัฐบาลหรือเอกชน) รวมไปถึงบริเวณที่เทศบาลกำหนดให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมสุขภาพ (The Florida Senate, 2018) ในขณะที่บางรัฐในสหรัฐอเมริกามีการกำหนดวิธีการวัดระยะห่างไว้ด้วย เช่น รัฐเท็กซัส ไม่ให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรัศมี 1,000 ฟุต (304.8 เมตร) รอบโรงเรียน โดยกำหนดวิธีการวัดระยะห่างชัดเจน โดยยึดจากการลากเส้นตรงตามแนวถนนและให้รวมไปถึงความสูงของอาคารในกรณีจุดจำหน่ายอยู่บนอาคาร (Texas Constitution and Statutes, 2014) ในขณะที่รัฐแคลิฟอร์เนีย กำหนดระยะห่างขั้นต่ำที่ 1,900 ฟุต (579.1 เมตร) รอบสถานศึกษาของเยาวชน และ 1 ไมล์ (1,609.3 เมตร) รอบมหาวิทยาลัย ใช้วิธีวัดระยะห่างด้วยระยะทางถนนเส้นที่สั้นที่สุด ซึ่งไม่ใช่การวัดระยะห่างแบบเส้นทางการบิน (California Department of Alcohol Beverage Control, 2017)

สำหรับบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐต่อการตรวจตราและควบคุมจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่รอบสถานศึกษามีความถี่ในการออกปฏิบัติการแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นที่

ชุมชน การนัดหมายของหน่วยงาน งบประมาณ และเทศกาล โดยทีมบูรณาการระดับท้องถิ่นมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดูแลพื้นที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย มีหน่วยงานหลัก คือ ตำรวจ ฝ่ายปกครองท้องถิ่น สาธารณสุขท้องถิ่น และสรรพสามิตพื้นที่เป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่ศึกษาในจังหวัดหนึ่งพบว่า กระบวนการในการกำกับให้จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาปฏิบัติตามมาตรการกำหนดเขตพื้นที่โซนนิ่ง ในเขตพื้นที่ชานเมืองและชนบท มีหลายหน่วยงานร่วมปฏิบัติงานตามขอบเขตหน้าที่ตามปกติ ได้แก่ หน่วยงานปกครอง ท้องถิ่น สาธารณสุข โรงเรียน สถานีตำรวจ สรรพสามิต เน้นบูรณาการการทำงานกับหลายงานและหลายองค์กร มีการออกสุ่มตรวจเยี่ยมการปฏิบัติตามพรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เป็นการออกตรวจเพื่อป้องปราม ปีละ 1-3 ครั้ง ไม่ได้มีแผนการตรวจเฉพาะเขตโซนนิ่งที่ชัดเจน ไม่เน้นเฉพาะเรื่องเขตพื้นที่โซนนิ่งควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่จะให้บูรณาการตามขอบเขตหน้าที่ โดยพื้นที่เขตเมืองที่มีร้านประเภทนั่งดื่มมากกว่าเขตชนบทหลายเท่าตัวนั้นจะมีแผนการตรวจสถานบริการ ผับ บาร์ที่ชัดเจนกว่าและมีความเข้มข้นในการกำกับติดตามมากกว่า โดยฝ่ายปกครองเป็นเจ้าภาพหลัก มีการออกสุ่มตรวจโดยผู้มีรายชื่อตามคำสั่งอาทิตย์ละครั้ง เวลา 22.00 น. เดือนละ 1-4 ครั้ง ซึ่งการปฏิบัติเป็นไปตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานตามคำสั่ง คสช. (ธีระวุธ ธรรมกุล, 2561; 2563)

มาตรการเขตโซนนิ่งยังมีอีกหลายประเด็นที่ยังเป็นอุปสรรคในการดำเนินงานที่ควรได้รับการแก้ไข หนึ่งในนั้นคือการที่เจ้าหน้าที่รัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องยังมีความหวาดกลัวการข่มขู่จากผู้อำนาจหรือผู้มีผลประโยชน์ ส่งผลให้การจับปรับผู้กระทำความผิดขาดความมีประสิทธิภาพในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นปัญหาที่คล้ายกับผลการศึกษาที่ผ่านมาในเขตชานเมืองและชนบทของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2563) ที่มีข้อค้นพบนี้ว่าเมื่อพบผู้กระทำความผิดนั้น เจ้าหน้าที่จะใช้การตักเตือนเป็นหลักส่วนใหญ่จะยังไม่ดำเนินคดี เหตุผลส่วนหนึ่งคือหากเจ้าหน้าที่ได้มีการตรวจจับร้านใดแล้วผู้ที่ได้ดำเนินการต้องไปเป็นพยานในชั้นศาล ทำให้เกิดการยุ่งยากมากขึ้น การตักเตือนผู้จำหน่ายหรือร้านค้าที่กระทำความผิดแทนการจับกุมดำเนินคดีจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด แต่ยังคงมีความแตกต่างต่างจากพื้นที่เขตเมืองในบางประเด็นตามการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบว่าเมื่อพบการกระทำความผิดของร้านค้าและผู้ประกอบการเจ้าหน้าที่จะมีการตักเตือน การจับกุมดำเนินคดีและการสั่งปิดสถานบริการหรือร้านค้า โดยอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด รวมทั้งการมีเครือข่ายทางสังคม เช่น เครือข่ายองค์กรงดเหล้า และแกนนำเยาวชนในสถานศึกษา ออกมาร่วมต่อต้าน และเฝ้าระวังการเปิดร้านและการกระทำความผิดด้านจำหน่ายเครื่องดื่มฯ ในเขตโซนนิ่ง รวมทั้งออกมาต่อต้านการขอเปลี่ยนแปลงเขตโซนนิ่งตามการร้องขอจากผู้ประกอบการรายใหญ่

ภายหลังมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ส่งผลให้จุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษามีจำนวนลดลง เนื่องจากในเขตโซนนิ่งห้ามไม่ให้ใบอนุญาตแก่ผู้ประกอบการ

รายใหม่ มีเพียงร้านเดิมที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้นที่ยังสามารถจำหน่ายต่อได้ ร้านที่เจ้าของเดิมปิดกิจการไปก็ไม่สามารถถ่ายโอน/เปลี่ยนมือให้ผู้อื่นมาจดทะเบียนดำเนินกิจการต่อได้ แต่ก็ยังมีบางร้านที่แอบดำเนินการเปลี่ยนเจ้าของกันแบบลับๆ ไม่แจ้งให้หน่วยงานของรัฐรับทราบและยังคงใช้ชื่อร้านเดิมชื่อเจ้าของเดิมเพื่อหลีกเลี่ยงข้อบังคับทางกฎหมายและมาตรการโซนนิ่งฯ สำหรับพฤติกรรมของนักเรียนพบว่ายังคงมีนักเรียนจำนวนหนึ่งเข้าถึงหรือซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ได้อย่างไม่ยาก โดยปรับวิธีการไปซื้อและตี๋มกินที่อื่นนอกเขตโซนนิ่งมากขึ้นและใช้สารเสพติดอื่นแทน ซึ่งมาตรการโซนนิ่งอาจทำให้นักเรียนบางส่วนมีพฤติกรรมการบริโภคเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ที่เปลี่ยนแปลงไป สอดคล้องกับการศึกษาก่อนหน้านี้ของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2563) ที่พบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายเดิมๆ การปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างก่อนและหลังการมีมาตรการโซนนิ่งฯ จึงไม่ค่อยมีความแตกต่าง และนักเรียนนักศึกษาที่เคยตี๋มเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ใกล้สถานศึกษาก็ไปหาที่ตี๋มกินไกลสถานศึกษามากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการเริ่มมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งส่งผลกระทบต่อการใช้พรบ.ควบคุมเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 (สำนักงานคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมควบคุมโรค, 2559) ของประเทศไทยในหลายมาตรา ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจภายหลังมีมาตรการจัดโซนนิ่งการจำหน่ายแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษาที่เริ่มขึ้นในปี 2558 ที่ธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ได้ทำการประเมินผลในมาตรการดังกล่าวในปี 2561 โดยการทดลองซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ทั้งร้านประเภทนั่งตี๋มและร้านประเภทไม่มีที่นั่งตี๋มโดยอาสาสมัครซื้อที่ดูคล้ายเยาวชนอายุต่ำกว่า 20 ปี และการทดลองซื้อในช่วงเวลาห้ามจำหน่ายตามกฎหมายกำหนด พบความสำเร็จในการทดลองซื้อในอัตราที่ลดลงจากก่อนการมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่ง และพบว่ากระบวนการและผลลัพธ์ในการดำเนินงานของภาครัฐและภาคประชาสังคมในช่วงแรกของการมีมาตรการนั้นมีข้อค้นพบที่ใกล้เคียงกับผลการศึกษานี้ที่สำรวจในภาพรวมของประเทศและเป็นการศึกษาภายหลังมีมาตรการแล้วประมาณ 5 ปี

นอกจากนั้นผลการศึกษาเชิงปริมาณในวิจัยนี้ยังช่วยยืนยันถึงผลกระทบต่อทางบวกจากมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ที่พบว่านักเรียนที่ซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ไม่เคยถูกปฏิเสธในซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์จากผู้ขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา กว่าร้อยละ 57.5 ไม่เคยถูกสอบถามอายุก่อนขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 60.3 และไม่เคยถูกขอคู่มือประชาชนก่อนขายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์จากผู้ขาย ร้อยละ 83.7 ซึ่งเป็นอัตราที่ต่ำกว่าการศึกษาทั้งหมดก่อนหน้านี้ ทั้งการศึกษาของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2563) ที่พบว่านักเรียนนักศึกษาในเขตชานเมืองและชนบท ส่วนใหญ่ไม่เคยถูกปฏิเสธการซื้อเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์สูงถึงร้อยละ 86.5 ไม่เคยถูกสอบถามอายุจากผู้จำหน่ายเครื่องตี๋มแอลกอฮอล์ก่อนจำหน่าย ร้อยละ 66.4 และไม่เคยถูกขอคู่มือประชาชนจากผู้ขาย ร้อยละ 88.6 และการศึกษาในเขตเมืองของธีระวุธ ธรรมกุล และคณะ (2561) ที่พบว่าผู้ขายไม่มีการสอบถามอายุ

ร้อยละ 78.0 รวมทั้งการศึกษาตั้งแต่ก่อนมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาของ Puangsuwan et al. (2012) ที่พบว่าผู้ชายไม่มีการสอบถามอายุถึงร้อยละ 98.7 และขอคู่มือประชาชนเพียงร้อยละ 1 จึงแสดงถึงแนวโน้มสถานการณ์ที่ดีขึ้นของไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้นักเรียนนักศึกษา การสอบถามอายุและการคู่มือประชาชนจากผู้ขายฯ บริเวณรอบสถานศึกษา ภายหลังมีมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา นั้นหมายถึงการที่ร้านค้ามีความเข้มงวดในการที่จะขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้นักเรียนนักศึกษาหรือเยาวชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีหากมีการสนับสนุนและพัฒนามาตรการให้หลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานขับเคลื่อนมาตรการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) นักเรียนมักจะใช้บ้านเพื่อนเป็นแหล่งรวมตัวดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งมาตรการในการสอดส่องดูแลนักเรียนหรือเยาวชนจากผู้ปกครองหรือผู้หลักผู้ใหญ่ในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญมาก ภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้ชุมชนมาตรการระดับชุมชนและครอบครัวที่เหมาะสมต่อไป

2) จากการที่พบว่าอายุต่ำสุดที่นักเรียนเคยดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ครั้งแรกตั้งแต่ยังไม่เข้าเรียนปฐมนศึกษา ซึ่งเกิดจากการอยากลองและครอบครัวหรือญาติให้ลองดื่ม โดยมีงานเทศกาลต่างๆ เป็นโอกาสและสาเหตุหลักๆ ของการดื่มครั้งแรกนั้น ควรให้หน่วยงานด้านสาธารณสุขได้เพิ่มการรณรงค์และปลูกฝังให้เด็กและครอบครัวที่มีบุตรวัยปฐมนวัยหรือกำลังจะเริ่มเรียนในชั้นประถมศึกษา ได้รับรู้ถึงความเสี่ยงและผลกระทบจากการที่เด็กสัมผัสแอลกอฮอล์ตั้งแต่อายุน้อยๆ และควรเน้นสื่อที่รณรงค์ในช่วงเทศกาลสำคัญ

3) จากที่พบว่าร้านขายของชำมีนักเรียนไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด ดังนั้นการขอความร่วมมือกับเจ้าของร้านขายของชำให้ปฏิบัติตามกฎหมายหมายถึงยังเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานทั้งสรรพสามิตและสาธารณสุขจะต้องทำงานร่วมมือกันกับภาคส่วนอื่นๆ มากขึ้นต่อไป

4) ความรู้มาตรการทางกฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ในระดับต่ำ มากกว่าครึ่ง ดังนั้นจึงควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักเรียนเกี่ยวกับมาตรการกฎหมายฯ โดยเฉพาะเรื่อง สถานที่ห้ามจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บุคคลที่ไม่สามารถจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ และช่วงเวลาที่ไม่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ รวมทั้งความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักเรียนเกี่ยวกับมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์รอบสถานศึกษา ที่มีกำหนดได้มีการดำเนินการทุกสถานศึกษาและการควบคุมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งด้านเกณฑ์อายุและเวลาขายครบคลุมทั้งร้านประเภทนั่งดื่มและร้านที่ไม่มีที่นั่งดื่ม

5) จากที่พบว่านักเรียนมีการรับรู้เรื่องมาตรการจัดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาอยู่ค่อนข้างน้อย จึงควรส่งเสริมให้ทางสถานศึกษา สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ช่วยกันรณรงค์ประชาสัมพันธ์และสร้างกระแสและการรับรู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

6) การที่รายได้เฉลี่ยต่อเดือน/เงินที่ได้มาเพื่อใช้จ่ายต่อเดือนของนักเรียนมีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นผู้ปกครองควรเอาใจใส่และสังเกตพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักเรียน และควรตักเตือนเรื่องการใช้เงินจ่ายเงินให้คุ้มค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุด เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนนำเงินที่ได้ในแต่ละวันไปซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

7) การเคยเข้ารับบริการสุขภาพในสถานพยาบาลของนักเรียนมัธยมศึกษา มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และโดยส่วนใหญ่ นักเรียนไม่ค่อยได้รับการด้านสุขภาพหรือไม่ได้รับการถาม/แนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่และสถานศึกษา จึงควรเพิ่มการจัดกิจกรรมแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการดื่มและการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงเรียนเพื่อทดแทนการที่นักเรียนไม่ได้เข้ารับบริการด้านสุขภาพในสถานบริการสุขภาพ

8) การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าการเคยใช้สารเสพติดและปริมาณการสูบบุหรี่ต่อวันของนักเรียนมัธยมศึกษา มีผลต่อการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา ดังนั้นการดำเนินการป้องกันและควบคุมปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าวของนักเรียนต้องให้หลายภาคส่วนร่วมดำเนินการอย่างบูรณาการไปพร้อมๆ กัน

9) การรับประทานอาหารเช้าวัน มีความสัมพันธ์กับการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียน ดังนั้นควรรณรงค์ให้ความรู้ด้านสุขภาพและโภชนาการเพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพและการรับประทานอาหารเช้า รู้จักคุณค่าทางอาหารและแทรกเรื่องอาหารท้องถิ่นที่มีประโยชน์ไปในเนื้อหาเพื่อให้นักเรียนเกิดความรู้และความตระหนักเพิ่มมากขึ้น

10) กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงสาธารณสุข ควรจัดทำสื่อการเรียนรู้เรื่องด้วยตนเองที่ทันสมัย ให้กับนักเรียนและครูบุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนรู้และแนะนำความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และควรเพิ่มเติมเนื้อหาการเรียนรู้สอดแทรกวิชาต่างๆ ในชั้นเรียนมากยิ่งขึ้น

11) ควรมีการปลูกจิตสำนึกให้แก่ นักเรียน ปรับปรุงวิธีการสื่อสาร โดยการใช้สื่อตอบโต้การกระทำที่ไม่เหมาะสม ให้คำชี้แนะเมื่อพบสิ่งที่ไม่ควรเป็นแบบอย่าง ให้ความสำคัญกับตัวอย่างที่ดี มีการยกย่องคนดีหรือกลับตัวกลับใจเป็นคนดี โดยเริ่มตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ

12) ควรให้อำนาจสถานศึกษาต่อการจัดการปัญหาเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา ในการปรับหรือจัดการกับนักเรียนที่กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ภายในสถานศึกษา ได้ด้วยตนเอง

13) เนื่องจากปัจจัยด้านการยอมรับต่อกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 มีผลต่อซื้อเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ บริเวณรอบสถานศึกษา จึงควรเพิ่มระดับความเข้มข้นของการบังคับใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง ควบคู่กับการส่งเสริมให้นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องเกิดการยอมรับต่อมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษาและ พรบ.ควบคุมเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551

14) ควรควบคุมกระแสโซเชียลที่ส่งผลต่อภาพลักษณ์ของหน่วยงานต่างๆ รวมถึงสถานศึกษา ทำให้ต้องระมัดระวังการทำกิจกรรมต่างๆไม่ให้ข้องเกี่ยวกับเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ การเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์มีหลายแง่มุมทั้งบวกและลบ

15) ควรนำข้อมูลการกำหนดเขตโซนนิ่งทุกจังหวัด มาวิเคราะห์และทบทวนรูปแบบการกำหนดระยะห่าง/ขอบเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงแนวทาง/มาตรการให้มีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการป้องกันการเข้าถึงเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ของนักเรียน นักศึกษา มากยิ่งขึ้น

16) เนื่องจากอุปสรรคในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ คือการถูกแทรกแซงหรือความเกรงกลัวผู้มีอำนาจหรือผู้มีผลประโยชน์ในพื้นที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายทำได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กับมาตรการทางกฎหมายจึงควรต้องใช้มาตรการทางสังคมเน้นการมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังและป้องกันการกระทำผิด ร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ เช่น ประชาสังคม ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการขายเครื่องตี้มแอลกอฮอล์ รวมถึงการดึงผู้ประกอบการร้านค้ามาเป็นแนวร่วมและเข้ามาประชาคมร่วมกัน เพื่อได้กลุ่มเหล่านี้รับทราบ ตระหนักถึงปัญหา ยอมรับในกฎหมาย จนนำไปสู่การร่วมกันหาทางแนวทางและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากยิ่งขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) รูปแบบการศึกษานี้เป็นแบบภาคตัดขวาง จึงอาจยังไม่ได้ข้อสรุปที่ชัดเจนในบางปัจจัยที่อาจจะมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามมาตรการฯ ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยแบบการวิจัยอื่นต่อไป เช่น การศึกษาไปข้างหน้า การศึกษาเชิงทดลอง

2) ควรศึกษาวิเคราะห์ระยะทางการกำหนดเขตโซนนิ่งของแต่ละจังหวัด และแต่ละสถาบัน กำหนดขึ้น ควบคู่กับการศึกษาประสิทธิผลของระยะทางขอบเขตโซนนิ่งที่กำหนด เพื่อใช้ประเมิน/ทบทวน ระยะทาง/ขอบเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา ให้มีความเหมาะสมมากขึ้นต่อไป

3) การสำรวจพฤติกรรมการตีหรือการซื้อเครื่องตีแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งตามที่แต่ละ พื้นที่กำหนดนั้น ควรให้กลุ่มตัวอย่างได้รู้จักเขตโซนนิ่งโดยดูแผนที่โซนนิ่งในเขตนั้นประกอบก่อนตอบ แบบสอบถาม ซึ่งอาจพิจารณาใช้แบบสอบถามแบบออฟไลน์

4) ควรศึกษาพัฒนารูปแบบการดำเนินมาตรการกำหนดโซนนิ่งรอบสถานศึกษาให้มีความ เหมาะสมตามบริบทพื้นที่ โดยพัฒนาเทคโนโลยีการเฝ้าระวัง ป้องกันการกระทำผิด พรบ.ควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ในจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเขตโซนนิ่งรอบสถานศึกษา เพื่อให้ประชาชนและ ภาคส่วนต่างๆ สามารถมีส่วนร่วมมากขึ้นต่อไป

5) ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากมาตรการกำหนดเขตโซนนิ่งเพื่อนำไปจัดทำข้อเสนอ เิงนโยบายของประเทศในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเด็กและเยาวชนต่อไป

6) ควรศึกษาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้เรื่องด้วยตนเองที่ทันสมัย ให้กับนักเรียนและครู บุคลากรทางการศึกษา เพื่อใช้ในการเรียนรู้และแนะนำความรู้ด้านการป้องกันและควบคุมการตีเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ในสถานศึกษาต่อไป

